MALTA

QORTI TAL-MAGISTRATI (GHAWDEX) GURISDIZZJONI SUPERJURI

MAGISTRAT DR. PAUL COPPINI

Seduta tat-18 ta' Marzu, 2004

Citazzjoni Numru. 30/1997/1

John u martu Giuseppa Cordina .

vs

Dolores Mifsud, u
Teddy Mizzi .

Il-Qorti ,

Rat ic-citazzjoni li permezz taghha l-atturi, wara li ppremettew :

Illi huma proprjetarju u fil-pussess ta' bicca raba accessibbli minn Triq ta' Wara s-Sur fil-limiti ta' Victoria, Ghawdex, tal-kejl ta' madwar erba' kejliet tmiss mit-tramuntana lvant u punent ma' beni tal-konvenuta ;

Illi dan il-fond huwa accessibbli minn entrata illi a sua volta taghti ghal fuq entrata ohra proprjeta' tal-esponenti u

formanti parti mill-fond numru sebgha u sebghin (77) Triq ta' Wara s-sur, Victoria, ukoll porprjeta' tal-atturi ;

Illi f'xi zmien wara l-15 ta' Dicembru, 1996, jew xi gurnata ohra qrib dik id-data l-konvenuti jew xi hadd inkarigat minnhom imbarra din l-ewwel entrata b'katnazz; u b'hekk impedew l-access da parti tal-atturi ghar-raba taghhom ;

Illi dan l-agir jikkostitwixxi spoll vjolenti u klandestin ghad-dannu tal-esponenti; izda minkejja illi gie interpellat sahansitra permezz ta' ittra ufficjali sabiex jisporga l-ispoll kommess minnu, il-konvenuti baqghu inadempjenti .

Illi dan l-agir jikkostitwixxi spoll vjolenti u klandestin ghad-dannu tal-attur; izda minkejja illi gejtu interpellati sahansitra permezz ta' ittra ufficjali sabiex tisporgaw l-ispoll kommess minnek, intom konvenuti bqajtu inadempjenti .

Talbu lill-konventi jghidu ghaliex m'ghandhiex din il-Qorti :

1. Tiddikjara illi intom jew min minnkom ikkommettejtu spoll vjolenti u klandestin ghad-dannu tal-attur meta fil-15 ta' Dicembru, 1996, jew xi gurnata ohra qrib dik id-data intom konvenuti jew xi hadd inkarigat minnkom imbarrajtu b'katnazz l-access tal-atturi ghar-raba taghhom fuq deskritta .

2. Tikkundannakom sabiex fi zmien qasir u perentorju illi jigi prefiss inti tisporga l-ispoll kommess minnkom jew min minnkom billi tpoggu kollox fl-istat pristinu tieghu ;

3. fin-nuqqas, tawtorizza lill-attur sabiex jaghmel ix-xoghlijiet necessarji huwa a spejjezs taghkom konvenuti .

Bl-ispejjez, inkluzi dawk tal-ittra ufficjali tal-5 ta' Frar, 1997, u tal-ittrra interpellatorja 20 ta' Jannar, 1997 kontra taghkom, u bl-ingunzjoni ghas-subizzjoni illi ghaliha minn issa intom imsejha .

Bir-riserva ta' kwalunkwe azzjoni ulterjuri spettanti lill-attur kontra taghkom in vista tad-dikjarazzjonijiet skorretti minnkom maghmula fil-kuntratt fl-atti tan-Nutar Paul George Pisani tal-11 ta' Awissu, 1995 .

Rat id-dikjarazzjoni tal-fatti ta’ l-atturi debitament ikkonfermata bil-gurament mill-attrici .

Rat in-nota ta’ l-eccezzjonijiet tal-konvenuti li eccepew illi :

1. Illi d-domandi attrici huma nfondati fid-dritt u fil-fatt billi ma jirrikorrux l-elementi rikjesti mil-ligi sabiex tigi radifikata l-kawza ta' spoll .

Salvi eccezzjonijiet ulterjuri fid-dritt u fil-fatt .

Rat id-dikjarazzjoni tal-fatti tal-konvenuti kkonfermata bil-gurament ta' Ted Mizzi .

Rat l-atti l-ohra kollha tal-kawza, inkluzi l-verbali tax-xhieda prodotti, l-affidavits u d-dokumenti ohra esebiti .

Rat in-noti ta' l-osservazzjonijiet rispettivi tal-kontendenti .
Ikkunsidrat :

Illi din hija kawza ta’ spoll . Dwar kawza ta’ dan it-tip gie mfisser illi :

“In tema legali jinghad li l-‘actio spolii’ hija radikata pjuttost fuq l-ezigenzi ta’ utilita’ socjali milli fuq il-principju assolut tal-gustizzja, u hija eminentement intiza sabiex tkun estiza l-protezzjoni lil kwalunkwe pussess, u jigi mpedut li cittadin privat jiehu l-gustizzja f’idejh; b’mod li l-fini taghha huwa dak illi jigi restawrat l-istat tal-pussess li jkun gie skonvolt jew turbat ;

L-art. 572 (illum 535) tal-Kodici Civili, li jikkontempla din l-azzjoni, huwa ndubbjament ta’ ordni publiku, u huwa inerenti ghall-fatt ta’ min b’awtorita’ privata jaghmel ghad-dannu ta’ terza persuna att li, ghalkemm jista’ jkollu dritt ghalieh, ma jkunx jista’ jezercitah minghajr l-intervent tal-Qrati (ara Kassazzjoni Torin 1 ta’ Awissu 1879 in re

Borboglio vs. Fischt, Volum XIII, P. 1, pag. 555 tal-Annali tal-Gurisprudenza) . Ma' dan l-artikolu fuq imsemmi tal-ligi citata, ma ghandux jigi minsi l-art. 794 (illum 791) tal-Kodici tal-Organizazzjoni u Procedura Civili, li jahseb u jghid li kontra l-azzjoni ta' spoll ma humiex ammissibbli hlief eccezzjonijiet dilatorji – dak li huwa konfermat mill-gurisprudenza lokali u estera (ara Vol. XXXI. I. 296 Appell 8 ta' Marzu 1943, in re "Francesco Mifsud vs Michele Cassar"; Vol. XXI. II. 83 P' Awla Civili, 20 ta' April 1916, in re 'Michelina Falzon vs Giuseppe Bonello et.' konfermata fl-Appell fis-26 ta' Marzu 1917; Kassazzjoni Palermo 27 ta' Ottubru 1899, in re Decarcano vs. Cafici, Foro Catanese Vol. 1889, pagna 124; u dan biex inghataw xi sentenzi); …..".[1]

Illi, ghalhekk, kif gie ripetutament imfisser mill-Qrati taghna, jenhtiegu tliet elementi sabiex tirnexxi kawza bhal din :

(i) li l-attur kellu l-pussess ta' kwalunkwe xorta jew detenzjoni tal-haga spoljata (*possedisse*) ;
(ii) li gie disturbat f'dan il-pussess (*spoliatum fuisse*); u
(iii) li ghamel il-kawza fi zmien xahrejn mill-allegat spoll *(infra bimestre deduxisse*) .

"*Jekk imqar xi wiehed minn dawn ir-rekwiziti essenzjali ma jigix ppruvat, l-azzjoni taqa' minghajr ma jkun hemm bzonn li jigi ndagat jekk jirrikorrux anki r-rekwiziti l-ohra*." [2]

Dwar din l-azzjoni il-**Mattirolo** jispjega illi :

"*La reintegrazione del possesso a favore di chi ne fu spogliato e' una misura di ordine pubblico, e' un provvedimento diretto a conservare la pace pubblica . L'articolo 695 del Codice Civile applica, in tutto il suo rigore, la regola **"spoliatus ante omnia restituendus"** . Il perche' l'azione di reintegrazione, compiuto lo spoglio,*

[1] Margherita Fenech v. Pawla Zammit : Prim'Awla : 12.4.1958 vol. XLII.. II. 975 .
[2] Joseph Tabone v. Joseph Flavia sive de Flavia; Appell Civ. 7.3.1958 – vol. XLII. I. 86

compete a qualunque possessore, astrazione fatta dal carattere del suo possesso, sia pur questo anche solo precario, o di origine illegittima, purche' pero' abbia il carattere esteriore dell'esercizio di un preteso diritto."[3]

Kuntrarjament pero' ghad-dottrina kontinentali, l-ligi taghna ma tirrikjedix ukoll l-***animus spoliandi***, ghax kif intqal mill-Qorti ta' l-Appell :

"*B'liema motiv jew animu* (il-konvenut) *ghamel hekk, huwa ghal kollox irrilevanti . Kif din il-Qorti kellha okkazjoni tesprimi ruhha fis-sentenza taghha tad-9 ta' Marzu 1992, in re C. Cardona vs Francesco Tabone et : 'il-ligi taghna - fl-azzjoni ta' l-ispoll - jigifieri fil-Kodici ta' Organizzazzjoni u Procedura Civili - ma taghtix lok ghal ebda indagini ohra barrra minn dik li tistabilixxi (a) il-fatt ta' pussess/detenzjoni u (b) il-fatt ta' li spoll . Indagini limitattissima rigoruza u skarna li ma tinsab f'ebda legislazzjoni ohra u ghalhekk, bir-rispett kollu ghal decizjonijiet li ppermettew indaginijiet ibbazati fuq x'jghidu u ma jghidux guristi u awturi Francizi u Taljani, huma ghal kollox irrilevanti u inapplikabbli fil-kuntest ta' l-ordinament guridiku taghna ….. L-azzjoni ta' spoll hija koncepita bhala azzjoni rapida u effikaci ghall-iskop li ma thalli 'l hadd jiddisturba stat ta' fatt, arbitrarjament u hija intiza unikament biex iggieghel lill-konvenut li jerga' jqieghed il-haga fl-istat li kienet qabel ma ddisturbaha, u daqshekk biss - kif jghid bl-aktar mod car l-art. 791(1) Kap. 12 li sfortunatament jigi hafna drabi injorat*.' " [4]

Ghalhekk sabiex il-Qorti tkun tista' tilqa' t-talbiet attrici, jrid jigi stabilit biss jekk jezistux fil-kaz in ezami it-tliet elementi msemmija . Mill-provi mressqa rrizulta illi l-atturi qed jilmentaw mill-fatt li l-konvenuti jew xi hadd minnhom wahhal katnazz mal-bieb li minnhom kienu jaghddu biex jaccedu ghal bicca raba li jghidu li ghandhom fin-naha ta' wara tal-proprjeta' llum tal-konvenut Mizzi . Li tpogga dan il-katnazz mill-konvenut Mizzi bil-kunsens tal-konvenuti l-

---

[3] Trattato di Diritto Giudiziario Civile Italiano Vol. I. 5 ta. ed. 1902 Torino, para. 271

[4] Rosina Agius et. vs Angelo Agius et 2; kollez. vol. LXXVIII. pt. II. P 319 .

ohra, wara li kien sar il-konvenju ghall-bejgh relattiv, huwa ammess.[5] Li qabel ma sar dan il-katnazz kien hemm access liberu ghal gewwa l-istess fond huwa wkoll ammess.[6]

Lanqas ma gie nnegat illi dan gara f'anqas mix-xahrejn rikjesti mil-ligi ghal promozzjoni ta' kawza bhal din. L-atturi jsostnu fid-dikjarazzjoni annessa ma' c-citazzjoni taghhom illi l-att spoljattiv, u cioe' t-tqeghid ta' katnazz mal-bieb ta' fond tal-konvenuti, sehh f'xi zmien wara l-15 ta' Dicembru 1996 . Dan ma giex innegat mill-konvenuti .[7] Il-kawza prezenti giet intavolata fl-14 ta' Frar 1997 u allura entro t-terminu ta' xahrejn rikjest mil-ligi .
Il-konvenuti pero' jikkontestaw il-pretensjoni ta' l-atturi illi dawn qatt kellhom xi pussess kif trid il-ligi fi hwejjeg simili, sabiex ikun jista' jinghad illi huma gew disturbati f'dan il-pussess, u ghalhekk intitolati ghar-reintegazzjoni . Infatti fin-Nota ta' l-eccezzjonijiet taghhom il-konvenuti jissottomettu illi l-atturi f'dan il-kaz ma pprovawx li huma kienu fil-pussess ta' access liberu mill-bieb li jaghti ghal gewwa l-fond taghhom .

Dwar l-element tal-*possedisse* li huwa mehtieg sabiex tirnexxi kawza ta' spoll inghad :

"*Illi l-ewwel rekwizit, kwindi, sabiex l-azzjoni tar-rintegrazzjoni tista' tigi milqugha bil-favur, huwa li l-instanti jkollu l-pussess ta' kwalunkwe xorta jew detenzjoni tal-haga li fuqha jkun pretiz li sar l-ispoll. L-espressjoni wzata mill-ligi –"**possession of whatever kind**" – dak li jinteressana f'dal-kaz – tikkomprendi tant il-pussess civili kemm dak semplicement naturali, u anki dak vizzjuz; imma pero' tezigi dejjem f'dak li jippromwovi din l-azzjoni xi pusess; l-ghaliex, jekk l-attur f'kawza bhal din li fuqgha qeghdin nitkellmu ma jkunx ippossjeda l-haga, l-azzjoni hija destinata li ma tinexxix*."[8]

---

[5] ara depozizzjoni Anthony Mifsud tat-13.4.2000 a fol. 138 tal-process u affidavit Ted Mizzi tad-19.2.2001 a fol. 156 .
[6] ibid .
[7] ibid. .
[8] Fenech vs Zammit gia citata .

Huwa ferm pertinenti x'jghid l-awtur taljan gia citat f'dan ir-rigward :

"*E' vivamente controverso se l'azione di reintergrazione, oltre al possessore, competa al detentor, cioe' a colui che ritiene la cosa a nome altrui . A nostro avviso, la risoluzione della questione dipende esclusivamente dal vedere se il detentore sia, o no, un possessore : perche', se lo e', l'azione di reintegrazione, che e' accordata per possesso 'qualunque esso sia' (art. 695), non potra' al certo essergli negata .*

Giusta la definizione, che l'articolo 685 ne da' del possesso, questo puo' cadere tanto sulle cose corporali, quanto sulle incorporali …; nel primo caso, esso si presenta sotto la forma della detenzione di una cosa; nel secondo, sotto l'aspetto del godimento di un diritto che si esercita . Ma in entrambi i casi, a costituire il possesso sono necessari due elementi: il corpo e l'animo; cioe' il fatto esteriore della detenzione della cosa o dell'esercizio del diritto; l'animo, ossia la volonta' del possessore di possedere per se' .

Questa volonta', quest'animo, secondo la nozione odierna del possesso, occorre in diversi modi, secondo che si tratti – del possesso legittimo, tutelato dall'azione di manutenzione – o del possesso semplice, garantito soltanto con l'azione di reintegrazione - : pel primo e' necessario l'animus domini, val quanto dire la volonta' di ritenere la cosa come propria, di esercitare il diritto come proprio: pel secondo, basta l'animo nel possessore di tenere la cosa o l'esercizio del diritto per se', independentemente da ogni pretesa sulla proprieta' della cosa, sulla spettanza del diritto che di fatto si esercita."[9]

Din tidher li hija wkoll il-pozizzjoni fil-ligi taghna . Infatti sew l-artikolu 535 tal-Kap.16, kemm l-art. 791 tal-Kap. 12 isemmu li tenhtieg il-prova tal-"fatt tal-pussess jew detenzjoni" u mhux "il-pussess" biss . La din mhix kawza

[9] op. cit. Footnote pag. 255 – 256 .

ta’ manutenzjoni tal-pussess, ma hi allura mehtiega l-ebda prova ta’ pussess legittimu .

Irrizulta fil-kaz in ezami, illi l-atturi u l-awturi taghhom fit-titolu kienu jaghddu mill-bieb in kwistjoni, ghalkemm mhux daqstant ta' spiss, sabiex jacccedu ghal mandra retrostanti l-fond illum tal-konvenut Mizzi . Dan ma setghux jibqghu jaghmluh hekk kif twahhal il-katnazz imsemmi . Mhux daqstant rilevanti ghall-iskopijiet ta' din il-kawza fejn ezattament tinsab din il-mandra u xi kwalita' ta' titolu jista' ghandhom l-atturi fuqha . Apparti l-affidavits ta' l-istess atturi,[10] hemm id-depozizzjoni ta' l-anzjan Francis Zammit, li wkoll ghandu raba' retrostanti l-fond tal-konvenuti u huwa midhla sew ta' l-inhawi . Dan ix-xhud stqarr illi dejjem jiftakar li l-passagg ghall-mandra li l-familja ta' l-attrici kellhom wara dan il-fond, kien minn fuq il-proprjeta' tal-familja tal-konvenuta Mifsud . Kompla jghid li meta din il-mandra giet offruta lill-missieru biex jixtriha, dan m'accettax appuntu ghax "*ma riedx jidhol f'xibka*", billi ried jevita l-inkwiet li kien jinqala' kull darba li kien jigi ezercitat dan l-access . Infatti jiftakar illi meta nxtrat mill-familja ta' l-attrici, kienet thawwlet bis-sigar tal-bajtar tax-xewk, biex ma jkollhomx ghalfejn jidhlu hafna . Ikkonferma wkoll illi minhabba l-katnazz li tqieghed fil-bieb tal-fond in kwistjoni, l-atturi ma setghux jaccedu aktar gewwa din il-mandra .[11] Fin-nota ta' l-osservazzjonijiet taghhom il-konvenuti jitfghu hafna dubbji fuq il-kredibilita' ta' dan ix-xhud, minhabba li huwa habib kbir ta' l-attur . Il-Qorti, li kellha okkazjoni tisma' dan ix-xhud *viva voce*, u li minkejja l-eta' tieghu, kien lucidu hafna f'dak li qal, ma tarax ghalfejn m'ghandhiex temmnu .

Ghal dawn il-motivi, peress illi gie ppruvat sodisfacentement li jezistu l-elementi mehtiega mill-ligi sabiex tirnexxi kawza bhal din, tiddecidi l-kawza billi, filwaqt illi tichad l-eccezzjoni tal-konvenuti, tilqa' t-talbiet attrici u

---

[10] Dokti. JC. 1 u JC. 2 a fol. 84 - 86 .
[11] ara depozizzjoni Francis Zammit tal-5.2.1998 a fol. 63 - 81 .

1. tiddikjara illi l-konvenuti kkommettew spoll vjolenti u klandestin ghad-dannu ta' l-atturi u dana meta fil-15 ta' Dicembru 1996, jew xi gurnata ohra qrib dik id-data, il-konvenut Mizzi bil-kunsens tal-konvenuta l-ohra imbarra b'katnazz l-access ta' l-atturi ghar-raba deskritta fic-citazzjoni ;

2. konsegwentement tikkundanna lill-istess konvenuti sabiex jisporgaw l-ispoll minnhom kommess, billi jergghu ipoggi kollox fl-istat pristinu tieghu u dana fi zmien xahar mill-lum; u

3. fin-nuqqas li jaghmlu dan fiz-zmien hawn koncess, tawtorizza lill-atturi jaghmlu huma x-xoghlijiet mehtiega, u dana a spejjez ta’ l-istess konvenuti .

L-ispejjez tal-kawza, komprizi dawk ta’ l-ittra ufficcjali tal-5 ta’ Frar 1997 u tal-ittra nterpellatorja tal-20 ta' Jannar 1997, ikunu a karigu tal-konvenuti .

< Sentenza Finali >

--------------------------------TMIEM--------------------------------